

Chryścijanskaja Dumka

BIEŁARUSKI KATALICKI DWUTYDNIOWIK

№ 16 (142).

Wilnia, 20 wieraśnia 1937 h.

 Hod X.

Hitleryzm i Relihija

Kali ũ Niamieččynie dajšoŭ da ũlady Hitler, dyk pačaŭ tam zawodzić susim nowyja paradki, apiortyja na jaho nawucy — hitleryzmie. Pawodle hitleryzmu wychodzić, što jon krynica i praŭdy, i prawa, i maralnaści, i relihii. Dziela hetaha ũsio, što z hitleryzmam nie zhadžajecca, nijakaha nia maje prawa na isnawańnie.

Hitleryzm nie dapuskaje ũ dziaŕżawie inšych ad jaho pahladaŭ. Kožny, chto inakš dumaje, toj abjaŭlajecca woraham niamieckaha narodu i niamieckaj dziaŕżawy. A hetki pawinien abo ũciakać z Niamieččyny, abo budzie pasadžany ũ kancetracyjny łahier. ũsio maje służyć hitleryzmu i jamu padparadkawacca.

Hetki charakter hitleryzmu wynikaje z jaho mety, jakoj jość stwaryć z Niamieččyny tak zwanuju totalnuju dziaŕżawu. Słowa totalny pachodzić ad łacinskaha: totus, cely, dyk totalnaja dziaŕżawa aznačaje dziaŕżawu celasnuju, u jakoj nad dziaŕżawu niama ničoha wyšejšaha i ũ jakoj treba dumać tak, jak zahadwaje dumać toj, chto maje

ũ dziaŕżawie najbołšuju ũladu, jak u Niamieččynie Hitler.

Woš-ža dziakujućy hitleryzmu, u Niamieččynie moža isnawać tolki adna: hitleroŭskaja partyja, hitleroŭska-nacyjanalistyčnaja, abo jak jana sama siabie nazywaje — nacyjanat-sacyjalistyčnaja, jak u Italii isnuje tolki adna partyja fašystaŭskaja, a ũ SSSR kamunistyčnaja.

ũ Niamieččynie takim čynam hitleryzm imkniecca abniać usio żywćio čaławieka — palityčnaje, kulturnaje, nawukowaje, haspadarčaje i relihijnaje.

ũ pieršuju čarhu hitleroŭcy siłaj rasprawilisia z sacyjalistymi marksistymi. Pazačyniali ich partyi, hazety, arhanyzacyi, a knihi, napisanyja ũ duchu marksizmu, publična papalili.

Tady pryčapilisia da żydoŭ. Pazbaŭlali ich pasadaŭ, nie dawali im pracy, wysialali z Niamieččyny. Ahułam pastupali z żydami žorstka i časta duža kryŭdna dla ich i niesprawiadliwa.

Pašla hetaha pryjšła kalejka i na chryścijan — na katalikoŭ i pratestantaŭ.

Pazakrywany ũ Niamieččynie katalickija školy i katalickija hazety. Katalickamu duchawienstwu staŭlajucca roznyja biespadstaŭnyja zakidy, jak prynaležnaść da kamunizmu i inš., adbywajucca prociŭ jaho masawyja sudowyja pracesy i mnohija ksiandzy asudžwajucca na doŭhija hady wastrohu. Niešta padobnaje dziejecca i z pratestanskimi pastarami.

Chryścijanstwa tym najbołš nie padabajecca hitleroŭcam, što jano pryjšło na świet praz żydoŭ, što jano wuča lubowi bližniaha i što jano nie staic na ũsluhach adnaho niamieckaha narodu, a słuža ũsim narodam adnolkawa i žjaŭlajecca nadnarodnym. A hitleryzm hetaha ũsiaho nie pryznaje: jon pryznaje tolki prawa krywi i ziamli: das Blut und der Boden. Hitleryzm tady tolki pryznawaŭ-by i padtrymliwaŭ-by chryścijanstwa i ahułam relihiju, kali-b jana zamykałasia tolki ũ ramkach niamieckaj nacyi. Na pieraškodzie-ž hetamu staic pradusim Katalicki Kaścioł, dyk z im hitleryzm pradusim i wia dzie baracbu.

Ale biaz relihii, widać, nia moža astacca nawat i hitleryzm: kazionnyja hitlerouškija „filozofy“ i „wučonyja“ „apracowajuc“ niamieckuju, pahanskuju, biazbožnuju relihiju, jakaja całkom była-b paslušnaj hitleryzmu i jakaja była-b niamieckaj hitlerouškaj relihijaj. Słowam, robiac hlupstwa.

Wiedama, kožny praśled pieranasić ciažka i niamieckija kataliki i pratestanty siańnia duža mnoha cierpieć za swaju wieru, za Chrystusa. Ale hety praśled adradžaje i adnaŭlaje relihiju. Heta tak zaŭsiody i ŭsiudy. Hetak jość u SSSR, hetak i ŭ Niamieččynie, dzie za čas hitleryzmu relihijsnaść padniałasja niazwyčajna.

I siarod Bielarusau jość adzinki, jakija trymajucca hitleryzmu. Mylajucca jany. Kožnaja ludzkaja dumka, jakaja wiadzie baracbu z Boham, imkniecca złamac wolnaść sumleńnia ludzkoha i nia ličycca z hramadzkej sprawiadliwaścij, — z natury swajej jość pamyłkowaj, błaħoj i da dabra nie dawiadzie.

Z relihijnaha frontu ŭ SSSR.

Nialohka dajecca kamunistam baracba z relihijaj. Pamima biazrelihijnaha ŭžadawańnia dziaciej u školach i biazbožnaj ahitacyi siarod starejšych, sawieckaja moładź u mnohich wypadkach wyjaŭlaje pačućcio relihii i prychnaść da relihijnych arhanizacyjaŭ.

Prawa wiery ŭ Boha.

Maładziažnaja kamunistyčnaja hazeta „Komsomolskaja Prawda“ niadaŭna nadrukawała raźjaśnieńnie, — ci možna ŭwažać relihiju prywatnaj sprawaj sawieckaha hramadzanina?

Hetaja hazeta pryznaje prawa wier ŭ Boha, ale nia ŭsim. Jana ćwierdzić, što sawieckaja dziaŭawa zabieśpiačaje ŭsim hramadzanam SSSR poŭnuju swabodu sumleńnia. Jany mohuć wieruć u Boha, abo nia wieruć. U aficyjalnych dakumantach, wydawanych dziaŭaŭnymi orhanami, zabaroniena nawat uspaminać ab relihii; h. zn. — u adnosinach da dziaŭawy relihijnaja prynaležnaść sawieckaha hramadzanina astajecca jaho prywatnaj sprawaj. Ale kali sawiecki hramadzanin ustupaje ŭ kamunistyčnuju partyju abo ŭ kamsamol, dyk *jon tady tracić zabiaśpiečanaŭ jamu dziaŭawaj prawa na swabodu sumleńnia*, bo statut kamsamolu abawiazwaje da baracby z relihijaj i

dziaŭ hetaha dla kamsamolca relihija nia jość prywatnaj sprawaj.

Z hetaha raźjaśnieńnia bačym, što ŭ kamunistyčnaj partyi dla jaje siabroŭ nia ma swabody sumleńnia. Pry hetym treba žwiarnuć uwahu i na fikcyjnaść pisanaha prawa ab swabodzie sumleńnia, jakoje na papiery zabieśpiačaje swaim hramadzanam sawieckaja dziaŭaŭnaja kanstytcyja.

Hetaja-ž kanstytcyja ŭprywi-ljewala kamunistyčnuju partyju, katoraj prahrama adnosna swabody sumleńnia jość supiarečnaja z kanstytcyjnym parahrafam u hetaj sprawie. Inšych partyjaŭ kanstytcyja nie pryznaje. Dziela hetaha na kirujučych dziaŭaŭnych stenowiščach znachodziacca tolki partyjnaja kamunisty, jakija wykonwajučy pastulaty swajej partyi łomiać, u sprawie swabody sumleńnia, dziaŭaŭny zakon.

Brat Worosyławaświaščeńnikam

Być świaščeńnikam, abo ksian-dzom u SSSR — heta wydać sia bie na paniženie i praśled.

Hazety padajuć, što niadaŭna brat sawieckaha maršała Worosyława pajšoŭ u świaščeńniki; maršał Worosyłau dawiedaŭšysia ab hetym, publična adroksia swajho brata.

Heta tak-ža hawora ab swabodzie sumleńnia ŭ SSSR.

Ks. I. Hermanowič.

Na Daloki Ŭschod.

6)

(Wilnia—Miensk—Maskwa—Charbin—Pekin—Rym).

VI. Maskwa.

Praz Bielaruś my prašmyhnuli tak chutka, što j nie nahledzilisia na jaje. Horad Barysau, Orša i Smalensk zapali jak u son: nie astalosia nijakaha ŭspaminu. Tolki Dniapro—tut jašče niewialikaja raka — blisnuła nam u wočy jasnym lustram wady i załacista-piaščanymi bierahami. Na hankoch krutali pracawityja ludcy. Baba, — z tych, na jakich kryćać — „Hanula, tarnuj!“ — stajała kala budki, adnej rukoj padpioršysia ŭ bok, a druhuju trymajučy streškaj nad wačami, pilna pryhladałasja na naš prachodziačy ciahnik. Pry bierazie stajali łodki-struhi z niejkimi skryniami i tawarami.

My „patarnawali“ dalej i apynulisia ŭ Rasiei. Publika ŭ našym wahonie była pierawažna rasiej-skaja: heta byli kamunisty wyšejšaj marki, katoryja jechali ŭ Maskwu. Naš ciahnik naležyŭ da mižnarodnaj linii „Paryž—Ŭładywastok:“ dziela taho im jechała eŭrapejskaja i kamunistyčnaja „šmiatanka.“

Stojačy pry waknie na kalidory, razhawaryŭsia ja z tawaryšam padaroży. Z pieršych słowaŭ ja pa-

znaŭ pa akcencie, što heta byŭ ukrainiec. Čalawiek byŭ miły, hawaryŭ na roznyja temy dawoli swabod-na, čym rožniŭsia ad inšaj publiki. Byŭ, widać ideo-wym zapaleny kamunistam, a jašče bolšym nacynalistam. Sumniewajusia, ci doŭha jon moh ha-dzić takija supiarečnaści i wytrywać z takimi pahla-dami na wierchniaj chwali... Za heta lohka papas-cisia ŭ lik „worahaŭ narodu.“ Nadta wyrazna pad-čyrkiwaŭ ukrainizacyju Sawieckaj Ukrainy.

Tymčasam pry druhim aknie stajali dwa kamu-nistyja rasiejcy. Adzin z ich, pakazywajučy praz wak-no na nowuju budyninu z „piatiletki,“ hawaryŭ: „Wot jak my stroimsia! dziela hetaha warta i pa-ciarpieć niedastatak.“ A toj drugi, zirkajučy ŭ naś bok, dapoŭniŭ dumku swajho tawaryša: „...kab nam tolki nie miašali pracawać!“

I sapraŭdy „piaciletka“ na praciahu ŭsiej da-rohi jarka lezła ŭ wočy. Heta była jašče tolki pier-šaja „piaciletka“ (piaciletni plan adbudowy Rasiei) i jana ciapier kančalasja. Na praciahu ŭsiej daro-hi — ad Nieharelaha da Mandžuryi — ŭsiudy byli ŭžo pakončany, abo jašče budawalisia nowyje damy, stancyi, fabryki i roznyja budyniny niawiedamaha dla nas naznačeńnia Kab usio pačataje pakončyć, treba było, na moj pahlad, jašče druhoj „piaciletki,“ ci nawat paŭtary...

Naš kitajec ŭsmichaŭsia nadta jedka, pakazy-waŭ mnie na fabryku i hawaryŭ: „Fabryka ju, a dym nie ju!“, zn. „fabryka jość, a dymu nia ma!“

Bielaruskaja chronika.

Kanfiskata. 7.IX siol: Vilen-skaje Haradzkoje Starastwa skanfiskawała nowy zbornik wieršaŭ wiedamaha bielaruskaha paety M. Mašary — „3 пад стрэх саламяных“.

Sud nad M. Tankam. 9 wie-raśnia siol. Wilenski Akružny Sud sudziŭ bielaruskaha paeta Maksima Tanka, jak aŭtara, a hram. Tručku, jak wydaŭca skanfiskawa-naha letaś zbornika wieršaŭ „На этапax“. Abodwych abwinawač-nych Sud apraŭdaŭ, ale kanfiska ty adnak nia Źniaŭ.

Bielaruskaja pieśnia ŭ Talinie. Wiedamy slaŭny ţpiawak M. Zabejda, dajučy ŭ proŝłym miesiacy koncert u Talinie (stolica Estonii), prapajaju tak-ža i bielaruskiju piešniu „Małady dubočak“. Piešniu hetu estonskija sluchačy pryniali z wialikaj pryhilnaščaj.

Nowy bielaruski nawukowy časapis. Bielaruskaje Nawukowa-je Tawarystwa ŭ Wilni мае prystupić da wydawańnia bielaruskaha nawukowaha časapisu, jaki мае nazywacca „Zapiski Biel. Naw. T-wa ŭ Wilni“.

Niemcy kupili šmat bielaruskich knižak. Niadaŭna Berlinski Zahraničny Instytut, jaki arhani-зуje Bielaruski Addziel, zakupiŭ u biel. kniharni „Pahonia“ značny lik bielaruskich knižak.

Pasiedžańnie Biel. Nac. K-tu adbylosia 14.IX. Na hetym pasiedžańni, miž inšymi sprawami, była razwažanaj sprawa bielaruskaj narodnaj ašwiety. U hetaj sprawie Nacyjanalny Kamitet pryniaŭ adpawiednyja rezalucyi.

„Dzień Bielaruskaj Kultury“ za prykładam minulaŭa hodu мае adbycca tak-ža i sioleta, ab čym bielaruskaje hramadziastwa ŭžo klapacicca. „Dzień“ hety adbudziecca abo ŭ kancy kastryčnika, abo ŭ pačatku listapada.

„Šlach Moładzi“ — časapis bielaruskaj demokratyčnaj moładzi, pačaŭ wychodzić dwa razy ŭ miesiac. Winšujem!

Bielaruski Adryŭny Kalendar na 1938 hod ŭžo wyjšeŭ z duku i pradajecca ŭ Wilni i na prawincyi ŭ kniharniach. Kaštuje 50 hr. štuka. Chto kuplaje bołš, toj мае wi-likuju žnižku. Kalendar hety wyjšaŭ hraždankaj i łacinkaj.

„Bielaruski Sialanski Kalendar“ (knižka) na 1938 h. ŭžo drukujecca i chutka pajawicca ŭ pra-daży. Zakazy ŭžo pryjmaje bielaruskaja kniharnia „Pahonia“ ŭ Wilni (Zawalnaja 1). Kalendar wycho-dzie hraždankaj.

„Zasieŭki“ — bielaruski le-mantar dla chatniaha nawučańnia, pašla kanfiskaty, мае wyjści dru-him wydańniem. Lemantar hety wyjdzie łacinkaj.

Pamiatnik Ciotcy, bielaruskaj pišmieńnicy pastaŭleny jaje sia-stroj u Starym Dware, Ščučyn-skaha paw. Čas adkryćcia helaha pamiatnika jašče nie naznačany.

Pamiatnik pišmieńniku A. Lewickamu — Jadwihinu š. budzie hatowy na 15.X siol. Pamiatnik budzie pastaŭleny na mahile bielaruskaha pišmieńnika na Rosach z nahody 15-ch uhodkaŭ jaho śmierci. Čas adkryćcia pamiatnika jašče niawiedamy.

Bielaruskija rabotniki, jakija naležać da polskich rabotnickich arhanizacyjaŭ, abudžajucca da bielaruskaha nacyjanalnaha žyćcia. Adzin z takich rabotnikaŭ adwie-daŭ niadaŭna našu redakcyju i ad imia mnohich swaich tawaryšaŭ prasiŭ imi zaapiakawacca i abda-ryć bielaruskim drukam. Usim bielarusam treba ab hetym pa-miatawać!

Jašče sud za „Biel. Kryni-cu“. Niadaŭna Prakuratura ŭručy-ła akt abwinawačańnia red „Biel. Krynicy“ Ad. Dasiukiewiču i wy-daŭcu Al. Šutowiču. Winawaciac-ca jany za artykul „Siła Idealu“, źmieščany ŭ № 2 „Biel. Krynicy“ z dnia 25.III.37.

Mnohija dahetul ničoha nam nia prysłali na „Chryścijanskuju Dumku“. Pamiatajcie, što Waš abawiazak pad-trymać swaju rodnuju hazetu i aplač-wać za jaje akuratna padpiskul!

Naahul kitajec byŭ strašenna ŭzburany na sawieckija ŭłady. Paŭtaraŭ mnie i tłumačyŭ pa nie-kalka разоŭ na dzień, jak u Ameryce kupiŭ bialet z aplačanym staławańniem ad Nju-Jorku da Char-binu: i ŭsiudy jaho karmili paludzku, — i na para-chodzie i ŭ ciahnikoch — u wagon-restaranie, tak u Anhlii, jak u Niamieččynie i Polščy. A tut raptam, u Rasiei, skazali: „Twaja płati!“ „Kak maja budi płati? Maja dwa łaza nie budi płati!..“ Tahdy ra-čalnik ciahnika paciešyŭ našych kitajcaŭ, što ŭ Mask-wie „Inturyst“ usio ŭładzić, i kitajcy tymčasam us-pakoilisia.

Nareščie pryjechali ŭ Maskwu. Pastawili nas pry bočnym padjeździe, daloka ad stancyi. Papro-bawaŭ ja wyjści ŭ horad. U wadnym miejscy mnie skazali: „Zdzieś prochoda niet!“ U druhim na tabli-cy wypisana: „Prochod wosprieščajetsial“ Probawaŭ pytacca, i nidzie niamoh dabicca tołku. Nareščie ŭsiožtyki wybraŭsia z labiryntu linijaŭ, pieracho-daŭ, bramak na wulicu. Wulica nieznamomaha wiali-zarnaha horadu prosta kišeła narodom. Elektryčnyja tramwai paminutna pralatali praz wulicu. Było, wi-dać, niejkaje świała. U pawietry kišełi dziesiątki sa-malotaŭ— zwyčajnyja i troch i bołš matornyja. Na-toŭp narodu na wulicy, stuk tramwaju i pawozak, tresk i šum samalotaŭ tak źbiantežyli mianie, što, bajučysia zhubicca ŭ hetym natoŭpie, pawiarnuŭ nazad i paciahnuŭ da swajej „chaty“ — cichoha wa-honu, u katorym moj tawaryš, brat Antoni, zawaryŭ

slaŭny abied: harbata z cytrynaj, suchary z suchim syram, a suchaja kaŭbasa—na zakusku! Nia wieda-ju, z jakoj pryčyny sabralasia na platformie kala na-šaha ciahniku hramadka rasiejskaj moładzi, chłap-coŭ. Spacyrawalitudy-siudy i bałakali z saboju. Hu-tarka była prosta intymnaja: sa starany nielha było wylawić, ab čym hawaryli. Heta była typowaja mo-ładź nowaha režymu. Pa hetych chłapcoch možna było miarkawać, na skolki źmianiłasia rasiejskaja psychika: zahinuŭ daŭniejšy rasiejski typ, raźliŭna-ja swaboda aź da bujstwa, humor i fantaziorstwa. Ciapier zapanawala paŭstrymanaść, cišynia i para-dak — niešta niamieckaje, nienaturalnaje dla Rasiei. Małamoŭnaść anhličanina, pracawitaść amerykanca. Žmianiłasia nawat rasiejskaja mowa. Kali-by rasiej-skaja emihracyja mahła raptam wiarnucca na bač-kaŭščynu, jana-by nie paznała Rasiei i sama ŭžo nie pasawała-by da jaje. Z hetym musiać ličycca asab-liwa tyja, katoryja, jak kažacca, „ničoha nie nawu-čylisia j ničoha nie zabylisia;“ tyja, katoryja ŭzdy-chajuć da samawara i da „žižni za caria,“ jak žydy kališci da cybuli j časnaku ehipskaha... Alež żydoŭ-skaje staroje pakaleńnie wymierła ŭ arabskaj pu-styni. Emihranty nia wiedajuć, što „ukrainizacyja“ i „bielaruszizacyja“ zapuścili tak hłybokija kareńni, što j car-baciuška ničoha-by ŭžo nie paradziŭ.

Ajčyna Miła...

Ajčyna miła, wobraz Twój
Čaroŭny mučyc ūščiaž mianie —
Luboŭ, krasu niasiec z saboj,
A ūniać ich nie pad siłu mniel

Ūzdymaju ruki ja k Tabie, —
Čaču ūlawić ja woblik Twój:
Raj—ščaście ū im znajści sabie,
Adnak daremny poryŭ moj!

Miž mnoju dy Taboj lažyc
Sušwietu dal dy mora hlyb!—
Mnie tolki wobraz Twój nasić,
Ūspaminam žyc Twaich sialib...

Mnie tolki uwa śnie hladzieć
Na roskaš niwaŭ tam Twaich,
Kali ūžo leta padyjdzie,
Kalošiem upryhožyc ich,

Ū Litoŭcaŭ

Pakarany ūčasniki ekskursii.
Hrupa litoŭskaj moładzi sioleta
letam adbywała ekskursii pa Wi-
lenščynie. Palicyja ū Raduni hetu
moładź zatrymała i špisała na ja-
je pratakoł. Ū wyniku hetaha 10
asob akazalisia pakaranyja pa 50
zał., abo pa 3 dni aryštu.

Kali Twój lud pakorny toj
Z malitwaj, pieśniaj dy siarpom
Na poli staniec žyc dušoj
Dy puni nabiwać dabrom.

Luboŭju hetaj ja żywu!
Tym polymiem mahutny ja!
Praz moraŭ hlyb pieraptywu!
K Tabie, Ajčyna miłaja!

I. Zamorski.

Nie atrymali „świadectwa
moralności“: Ks. K. Čybiras i 5
čalawiek świeckich i dziela hetaha
byli zmušany pakinuć wučyc u li-
toŭskaj himnazii.

**Sprawa hram. K. Stašysa za
padatki.** Hram. K. Stašys atrymaŭ
u swaim časie zahad z Izby Skar-
bowej płacić padatkaŭ 88 tysiać.
Sprawu hetu jon škirawaŭ u Sud.
jaki ū minuly m tydni i razhladaŭ
jaje. Hram. K. Stašys, jaki praby-
waje ciapier u wastrozie, na ras-
prawie sudowaj nia byŭ. Wynik
Sudu dahetul niawiedamy.

Rewizija ū T-wie „Rytas“.
9, 10 i 11.IX palicyja prawiała re-
wiziju ū biblijatecy i muzei cen-
trali T-wa „Rytas“. Ū wyniku re-
wizii byli zakwestyjanawanyja roz-
nyja knižki i inšyja wydaŭni.

Światy Lawon wialiki.

Narod rymski paśla śmierci Syksta III adnaha-
łosna paklikaŭ Lawona, jak čalawieka zdolnaha,
hlyboka razwaŭnaha i paboŭnaha, zaniać wysoki pa-
sad biskupa rymskaha.

Kaścioł pierażywaŭ tady dźwie wialikija nie-
biašpieki: adnu z boku worahaŭ wonkawych, druhu-
ju ad swaich pabludŭanych u wiery chryścijan—
heretykaŭ. Pieršy worah—heta dzikija wajaŭničyja
narody. Majem tut na ūwazie Hunaŭ i Wandalaŭ.

Pawadyr pieršych Atyla chwaliŭsia, što dzie
jaho koń stupić, tam trawa nia wyraście. Jak ciom-
naja chmara zbliŭšia z wojskam swaim u Italiju,
u Rym. Nikoli jašče nie pahraŭała Rymu padobnaha
niebiašpieka. Praniatyja stracham, trywohaj žwiar-
nuli žychary Rymu wočy na bačku swajho i haspa-
dara, na Papieŭ. Kirujučysia natchnieŭniem Boŭm,
Lawon wyjšaŭ zдалok na spatkaŭnie, spadziajučysia
spynić dalejšy pachod Atyli. Prasiŭ, pierakonwaŭ,
jak moh, urešcie hetak da jaho adazwaŭsia: „Dahe-
tul ty zmahaŭ krai i narody, siaŭnia-ž pakanaj sia-
bie samoha!“ Hytyja słowy tak padzieili na Atylu,
što zaraz-ža zahadaŭ wojsku źmianić kirunak dy paj-
ści ū inšy bok.

Ledź minuta adna niebiašpka, jak pakazalasja
skora i druhaja. Z Afryki ūźnialisia dzikija narody
Wandaly, kirawanyja Genzerycham, tym bolš nie-
biašpiečnym bo heretykam i asabliŭšym apiakunam
Aryjanaŭ. Genzerych išoŭ na Rym nia tolki dziela
jaho bahactwa, ale, jak heretyk, i dziela paniŭžen-
nia wiery i kultury katalickaj. Praŭda, Papieŭ hetym ra-
zam tak-ŭa nawioŭ hutarku i z Genzerycham, jak
kališ z Atylaj, uŭyŭ pryhetym najbolš wymoŭnych
słoŭ, adnak adwiarnuć niaščaścia i ūratawać Rymu
nia zdoleŭ. Udałosia tolki ūprasić Genzerycha, što
praliwać krywi i nišćyc Rymu paŭaram nia budzie.
Ale zatoje-ŭ z jakoj prahawitašciu niačuwanaŭ ab-
dzior dazwaŭnia Rym z usiaho, što tolki niašła cha-
rakter krasy, bahactwa! Čaho z saboj uziac nia moh,

nišćyŭ, kab nie astałosia kamu druhomu. Dziela he-
taha jašče i ciapier słowa „wandalizm“ słuŭc ad-
znakaj dzikaha žništaŭžen-
nia nabytkaŭ kulturnych.
Genzerych pakinuŭ Rym strašenna abiadniely.
Ū žwiazku z hetym pakazalisia šmat roznyja zła-
čynstwy i chwary. Častaja nahoda niašci patrabu-
jučym uspomohu i hrašowuju i maralnuju pastawiła
i tut postać Lawona wielmi wysoka.

Bolšym biazumoŭna woraham zbaŭleŭnia świe-
tu ūwaŭać treba koŭnuju herezyju, katoraja falšam
swaim chacieła-b atrutu ūpuścić u samyja žyly,
u serca Kaścioła. Ū časoch Lawona roznyja herezyi
husta razsiejany jak na Zachadzie, tak i na Ūscho-
dzie, horda padnasić stali swoj hołas. Kruh ichniaŭ
dziejnašci zhubnaj pašyraŭsia što raz bolš miŭ chryś-
cijanami. Čto-ŭ mieŭsia dać im naleŭnuju acenu
i čto mieŭsia wyjašnić čystuju, šćyruju praŭdu
Chrystowu? Heta Piotr, skała, da katoraj falš nia
maje dostupu i dziela katoraj „waroty piekła“ nie
pieramohuć Kaścioła. Toj Piotr jakraz i prawioŭ
tut praz wusny nastupnika swajho Lawona.

Najbolš mnohimi heretykami byli tady Aryja-
ny, Nestoryjany i Monofizyty (pryznajučyja ū Chryś-
tusie adnu tolki naturu—Boskiju). Tyja apošnija
mieli pa swajej staranie imperatora i heta pryda-
wała im šmat śmiełašci. Na sabory ū Efezie here-
tyki trymalisia tak horda, što historyja prazwała toj
schoď saboram razbojnickim. Lawon, jak pastyr
usiaho chryścijanstwa, parupiŭsia dać tym herezy-
jam naleŭnuju acenu i adkinuŭ usie pastanowy sa-
boru Efeskaha. Widziučy adnak, što paŭar razhara-
jecca štoraz bolš i achapić moŭa ūwieš uschoď chryś-
cijanski, Papieŭ sklikaje ū 451 h. Ahulny Sabor
u Chalcedonie. Źjechałasja adsiul 630 biskupaŭ.
Asabista Lawon nia moh być na Sabory, pasłaŭ ad
siabie delehataŭ, uručajučy im pišmo adnosna spor-
nych punktaŭ wiery. Pišmo hetaje takuju miela pa-
wahu, što ūsie biskupy hołasna zajawili: „Heta wie-
ra ajcoŭ našych, sam Piotr prahawaryŭ tut praz wus-
ny Lawona!“

Pobač swajej bujnaj dziejnašci hramadzkaŭ, La-
won nie zabywaŭsia i ab cichim suŭyci z Boham
u hlybini serca swajho. Heta widać jasna z jaho-
nych bahatych nawuk, katoryja pakinuŭ pa sabie.
Zatym i narod chryścijanski acaniŭ jaho nia tolki
Wialikim, ale i Światym.

Ks. Dr. I. R.

WASILKI

Addziel dla dzieci.

Horad ranicaj.

Siońnia sonca ũstała rana,
Hlanuła na horad, —
Śpiać kruhoni. Pazačyniany
Bramy, kalidory.

Wyšaŭ dwornik nieŭzabawie,
Hlanuŭ — sonca ŭwiecić.
Staŭ na bruk, miatlu paprawiŭ,
Wymiataje śmiećcie.

Z poŭhadziny nia minuła,
I hudok fabryčny
Mocna tak zazyŭnym hułam
Na rabotu kliča.

Horad radasna ŭzdychaje,
Jak pašla prymusu.
Strojem wybiehli tramwai,
Ŭsled i aŭtabusy.

I nia pozna, tolki wosiem,
A ŭžo ūmna hetak.
Bač, hazetčyki raznosiać
Świeżyja hazety.

Wuŭ manciory-słupaŭazy
Prawiać elektryčnaść.
Huł na wulicy adrazu

Staŭ, jak nawalničny.
A nad horadam kanatam
Dym wijecca čorny, —
Značyć nowy dzień pačaty
I ŭ fabryčnych hornach.

Kuračka.

Chadziła kuračka pa panadwor-
ku i wadziła za saboju swaich ku-
raniatak. Znajšla jana pšaničnaje
ziarniatka.

— Chto pasadzić ziarniatka? —
spytała jana.

— Nia ja! — skazała huska.

— Nia ja! — skazała kačka.

— Dyk ja jaho pasadžu! —
skazała kuračka i pasadziła.

Jak pšanica pašpieła kuračka
spytała:

— Chto pawiazie ziarniatki ŭ
młyn?

— Nia ja! — skazała huska.

— Nia ja! — skazała kačka.

Dyk ja pawiazu! — skazała ku-
račka i pawieźła.

Prywieźła kuračka z mlyna mu-
ku i spytała:

— Chto śpiać chleb z hetaj
muki?

— Nia ja! — skazała nуска.

— Nia ja! — skazała kačka.

— Dyk ja śpiaku! — skazała ku-
račka i śpiakła chleb.

Jak chleb byŭ hatowy, dyk ku-
račka znoŭ spytała:

— A chto hety chleb budzie
jeści?

— Ja! — skazała huska.

— I ja! skazała kačka.

Ale kuračka im adkazała:

— Nie, ja wam, hultajkam, nia
dam. Ja sama žjem. I jana pakli-
kała swaich dzieťak na padmohu.

Pahaworki.

Wiasna nie miasna, a wosień
nie małočna.

Widzien sokał pa palotu, a
sawa pa ŭžhladu.

Widzić karowa, što na pawieci
sałoma.

Widać pa wočkach, što chodzie
pa nočkach.

Ž a r t.

U škole.

— Kali ty Maryška, maješ
adzin jabłyk, a twój brat daŭ ta-
bie jašće dwa, — dyk kolki ty tady
budzieš mieć jabłykaŭ?

— Wy, panie wučyciel, nia
znajecie majho brata!..

Lubicie pryrodu!

Wučonyja śćwierdzili, što raś-
liny majuć arhanizm i dziejaŭnie
padobnaje da arhanizmaŭ žwiary-
naha ŭświeta. Raślina żywie, ad-
dychaje, čuje, bywaje zmučana, ja,
śpić, budzicca, chwajeje i pami-
raje... Adnym słowam, ŭświat raś-
linny jość zbližany da žwiaryna-
ha, a toj da ludzkoŭ.

Pryroda, u jakoj znachodzicca
čaławiek, jość jamu pryjacielem,
karmicielem, bratom.

Świat naś maje poŭna tajom-
nych hukaŭ, a koŭny huk — he-
ta tajomnaja mowa. Drewy —
heta liry, kali wiecier ich kałyša.
Les, hnuty buraj-nawalnicaj, jość
jak arkiestra, što wydaje huki
strachu, ŭalu, pierapałochu.. Ŭ
ptuŭsynym chory čuwać huki ra-
daści, nadziei, supakoju, huki zo-
wu da pracy.. Saławiej napaŭnia-
je krasoj pieśni nočnuju ciš, ŭaŭ-
ranak zaklikaje da pracy, załatyja
pčolki bzyčuć nad raśćwiŭšymi
jabłyniami. Ručajok ŭumić cicha,
a hory swaim recham adnosiać
našyja słowy...

Ništo nie daraŭniaje kancertu
pryrody. Treba tolki ŭmieć jaho
słuchać.

Lubicie pryrodu, jak matku, a
ŭsie jaje twory, jak bratoŭ i sia-
cior swaich!

Hr. B.

Krychu ab Žydoch.

(U sprawie antysemityzmu).

Ciapier časta čujem, a jašče čaściej čytajem u niekatorych ha-zetach niaslušnyja napaści na Žydoŭ. Niasumlennyja ludzi za ŭsie hramadzkija biedy i niaščasći, zusim biespadstaŭna, adważwajucca zwalić winu na Žydoŭ—na ŭwieś Žydoŭski narod. Hetyja ludzi nia stydajucca čwierdzić, što, prykładam, kamunistyčnaja dziejność — heta akcyja ŭsiaho Žydoŭstwa, sprawa celaha Žydoŭskaha narodu. Dziela hetaha jany nazywajuć usialakuju lewuju hramadzka-palityčnuju akcyju „żyda-kamunaj“, „żyda masonstwam“ i h. p.

U sapraŭdności nia ŭsie Žydy kamunisty i nia ŭsie nie-żydy anty-kamunisty.

Praŭdu treba skazać, što hetyja-ž samyja nienawišniki Žydoŭ nazywajuć i biełaruski narodny ruch kamunistyčnym, a ŭsich świedamych biełarusaŭ — kamunistymi. Ale ciapier ab Žydoch.

Woś-ža siarod Žydoŭ, praŭda, jość i kamunisty, taksama, jak siarod i Palakoŭ i Rasiejcaŭ i Ŭkraiŭcaŭ i Biełarusaŭ, ale jość i narodniki, nawat i nacyjanalisty.

Žydoŭski narod pierazywaje ciapier u swaim nutry toj samy praces, što adbywajucca i ŭwa ŭsich inšych narodaŭ. Adbywajucca baraćba za dušu narodu ahułam miż dwuma świetapahladami — marksoŭskim i nacyjanalnym.

Žydoŭskija kamunisty, taksama jak i ŭsie kamunisty, lučacca ŭ internacyjanalnaj swajej arhanizacyi, a ŭsie nacyjanalisty lučacca ŭ arhanizacyjach nacyjanalnych. Žydoŭskija nacyjanalisty wystupajuć waroža suproć swaich, Žydoŭskich kamunistaŭ, a Žydoŭskija kamunisty zmahajucca z swaimi, Žydoŭskimi narodnikami.

Słowam, kamunizm heta sprawa nia wyklučna Žydoŭskaja i nie adnaho Žydoŭskaha narodu. Winawacić uwieś Žydoŭski narod za kamunizm niama nijakaj padstawy. Nienawidzieć Žydoŭ taksama niemaralna, jak niemaralna nienawidzieć i inšych.

Dyk nia treba paddawacca padšeptam niasumlennych ludziej ab nienawiści da Žydoŭ, bo nienawiść — heta prajawa zła, z jakoj Katalicki Kaścioł i ŭwieś kulturny świet zmahajucca, jak z najbołšaj duchowaj zarazaj.

Biełarusy pawinny wiedać, što nienawiści ničoŭha dobraha daka-nać niamožna. Nikoha my nie pawinny nienawidzieć i nikomu nie

Što pišuć susiedzi.

Litoŭcy ab nawučańni religii ŭ školach.

...„Niamožna zabywacca, što ŭ Wilenščynie żywuć roznyja narody: litoŭcy, palaki, biełarusy, Žydy i rasiejcy. Jasna, što koždy narod choča mieć jaknajbołš škol i z usich sił starajucca, kab dzieci mahli kančać pačatkawyja školy ŭ rodnaj mowie.

Świedamyja bački, kali ich dzieci nia mohuć wučycca ŭ swaich narodnych školach, wučać ich rodnaj mowy doma, sami. Adna časna starajucca, kab u školach rodnaja mowa była wykładanaja, prynamsi jak asobny pradmiot.

Starajučysia, kab dzieci ŭ pačatkawych školach nawučalisia rodnaj mowy, abo choć doma dobra nawučylisia rodnaj mowaj hawaryć i pisać, niamožna zabywacca i ab nawučańni ŭ pačatkawych školach *religii*.

Na ŭsim świecie panuje zwyčaj, što ŭ školach dzieciom wykładajucca religija ŭ rodnaj mowie.

Starejšaje pakaleńnie pamiataje šyroka wiadamuju prad wajnoj sprawu z polskimi dziećmi ŭ m. Września ŭ Niemiečynie. Kali niemiecki wučyciel patrebawaŭ, kab polskija dzieci malilisia paniamiecku i kali za niepasłuch mianasć dziaciej pakaraŭ, pa ŭsim świecie pabiełli wiestki ab niahodnym niemčańni polskich dziaciej. Tady nawat polskija piśmieńniki, na čale z Sienkiewičam, napisali adozwu da piśmieńnikaŭ usiaho świetu.

Prypaminajem tak-ža, jak prad wajnoj litoŭskija wučni (A. Smetona, J. Tubelis, J. Šlapelis, A. Rymas i inš) u rasiejckaj himnazii ŭ Mitawie, admowilisia prad nawukaj malicca parasijsku.

Hetaja sprawa jość aktualnaja i siańnia, asabliwa ŭ pačatkawych školach...

Na skolki wiedajem, uwa ŭsie Wilenščynie niama ani *adraho litoŭskaha kapelana*. Naprociŭ — u miašanych i nawat u miastach, dzie żywuć tolki litoŭcy, kapelanami jość tolki ksiandzy palaki...

My prychođim da wywadu, što ŭ sprawie nawučańni religii ŭ pačatkawych školach pawinny parupicca ksiandzy litoŭcy. Jany adkaznyja za religijność u litoŭ-

skim hramadzianstwie i dziela hetaha jany pawinny pastaracca, kab u miastach zasialenych litoŭcami, prynamsi religija ŭ školach wykładalasia palitoŭsku“... („*Viln. Ryt.*“ 3.IX.37).

J. M—n.

skim hramadzianstwie i dziela hetaha jany pawinny pastaracca, kab u miastach zasialenych litoŭcami, prynamsi religija ŭ školach wykładalasia palitoŭsku“... („*Viln. Ryt.*“ 3.IX.37).

Ukraincy ab demonstracyjnym strajku polskich ludoŭcaŭ u Haličynie.

...„Siła ludoŭcaŭ: 1) u wialikaj papularności i pawazie partyjnaha ich pawadyra i 2) ŭ praktyčnym padchodzie da sialanskich spraŭ, spałučanym z daskanalnym znańniem sialanskaj duży. Imia Wincenta Witasa nie pierastała być ściaham ruchu ludoŭcaŭ..

Amnestyja dla „bieraściejcaŭ“, što prabywajuć zahranicaj (hałoŭna dla Witasa, Karfantaha i Libermana) była i jość nadalej pieršaj wymohaj ad uradu...

Poruč z takoj abaronaj Witasa iduć dwa dalejšyja asnaŭnyja damahańni ludoŭcaŭ: prawieści ŭ Sojm nowyja wybary, na padstawie nowaj, demokratyčnaj ordynacyi i zrearhanizawać samaŭrad na demokratyčnych asnowach...

Pry našym ukrainskim padchodzie da hetaj akcyi ludoŭcaŭ musim mieć na ŭwazie: 1) opozycyjny charakter ludoŭcaŭ da ciapie-rašniaha režymu, 2) demokratyčnyja kličky dy rad konkretnych spraŭ, razważanych z pohladu intaresaŭ demokracyi, 3) poruč z hetaj demokratyčnaj prahramaj dy radam demokratyčnych dziajačoŭ na wiarchoch — nasyčańnie radoŭ ludoŭcaŭ na nizoch — hałoŭna siarod sialanskaj moładzi (Wici) — komunistyčnym ci komunizujučym elementam, jaki ma je na ŭwazie „ludowy front“, 4) wiadamuju demahohiju, za jakoj skrywajucca ehoistyčnyja intaresy polskich sialan, nia tolki nie adnolkawyja, ale i supiarečnyja z intaresami sialan ukrainskich (kolonizacyja!) Takim čynam, jak bačym, akcyja ludoŭcaŭ častkowa nam sympatyčnaja (baraćba za demokratyzacyju ŭstroju, asabliwa za źmienu wybarčaj ordynacyi), častkowa niebiašpiečnaja („ludowy front“), to ŭžnoŭ prosta warožaja (ułažanńie na ŭkrainskaje siało, na jakoje litoŭcy jduć z demotrahicnymi kličami „supolnych chłopskich intaresaŭ“).

Majučy na ŭwazie hety składny charakter ludoŭcaŭ, jak polskaj palityčnaj partyi i ichniaj akcyi, musimo hladzić na ichnuju dziejność, jak na ŭnutranuju polskuju sprawu, jak na ŭnutranuju polskija razrachunki“...

(„*Діло*“ 3.IX.37).

U Sawieckaj Bielarusi.

My, bielarusy ŭ hranicach Polskaje dziaŕżawy, nia majem ani bieśpasrednych ani pasrednych znośin z bielarusami za polskasawieckaj hranicaj. A wiedać ab żyćci bielarusau pad uładaj Sawietau i choćacca i treba. Dawiedwajemsia adtul ab pałažeńni bielarusau tolki z hazet. Dyk woś i padajom hetyja hazetnyja wiestki ab padziejach u BSSR.

„Pračystka“ bielaruskaha školnictwa.

Maskoŭskaja hazeta „Prawda“ z 10 žniŭnia siol. ab sprawach bielaruskaha školnictwa ŭ Sawieckaj Bielarusi, miż inšym, piša hetak:

— Pralezšy ŭ Narkompros (ministerstwa aświety) BSSR, buržuaznyja nacyjanalisty ūzialisia wykarystywać dzieła swaich metaŭ prawodžańnie atestacyi wučyciałoŭ, nadajučy tytuły sawieckich wučyciałoŭ tym asobam, jakija nie zasłużyli na dawier. Kiraŭniki atestacyjnych komisijaŭ, Pankiewič (Miensk), Ražanski (Wiciebsk) i inšyja wykidalu z wučycielskich radoŭ zasłużeńych ludziej niby z pryčyny braku kwalifikacyi. U atestacyjnych aktach adznačana, što dyrektar kapyłskaj školy, Šapiro, palityčna nieaświečany i što za heta jaho treba z radoŭ wučycielstwa addalić. A treba wiedać, što Šapiro heta adzin z tych, što padpisali piśmo ŭ redakcyju „Prawdy“ z 8.IX. siol. ab „nacyjanalistyčnym uchile ŭ szkołach Bielarusi“. Asabliwuju ūwahu zwaročwaje siabra prezidyjumu Akademii Nawuk BSSR Pankiewič na maładych wučyciałoŭ, a siabra atestacyjnaj komisii Mozyrskaha rajonu, Hryniewič zajaŭlaje, što wučyciali-kamsamolcy asabliwa nieaświečanyja z pahladu ahulnaha i palityčnaha.

Lohka dahadacca — piša „Prawda“ — čamu Pankiewič i inšyja hetak adzywajucca ab maładych sawieckich wučyciałoŭ — jany ūziali kurs dzieła razhramleńnia sawieckaha školnictwa. —

Z hetaha bačym, što ŭ łonie wučycielstwa BSSR adbywajeccu baračba miż bielaruskimi narodnikami i „internacyjanalistymi“. U hetaj baračbie pry sučasnym tam režymie zaŭsiody bywajuć „winawatymi“ narodniki.

Dalej „Prawda“ padaje dakładnuju statystyku z Bychaŭskaha,

Maršał Čan-Kaj-Sek
pawadyr i abaronca Kitaju.

Šluckaha, Turaŭskaha i inšych rajonaŭ, u jakoj dakazwaje, što „buržuaznyja nacyjanalisty“ z Narkomprosu Bielarusi masawa wykidajuć kamsamolcaŭ z bielarskich szkołaŭ i naznačajuć na ich miesca nacyjanalistaŭ.

Statystyka ŭ ličbach wyhladaje hetak: z prawieranach 13.332 wučyciałoŭ pryznany tytuły wučyciałoŭ siaredniaj školy 339 asobam, pačatkawaj školy 2.528 asobam; addalili ad školy — 1.328 asob i bolš 5000 asob pryznany zusim niaŭmiekami wučyc dzieciej.

Suproć hetaj „pračystki“ Narkoinprosam bielaruskaha školnictwa rašuča wystupiŭ C.K. KPbB (Centralny Kamitet Kamunistyčnaj Partyi) i ūsiu rabotu atestacyjnaj komisii skasawaŭ.

Jak bačym, dyk i narodny kamisarjat aświety Sawieckaj Bielarusi nia ładzić z kamunistyčnaj partyjaj.

Aryšty terorystaŭ.

Z Mienska ATE padaje: u Bielarusi aryštawany siabry terorystyčnaj arhanizacyi, jakaja dziejeła hałoŭna na siale, prawodziačy teror siarod kałchoźnikaŭ. U časie aryštaŭ terorysty baranilisia z aružžam u rukach. Byccam znojdzieny ŭ aryštawanych śpiski sialan kamunistaŭ, jakich terorysty mieli na woku i chacieli zabić. U hetaj sprawie maje być wialiki sudowy praces u Miensku.

Atručwajuć wojska.

Sawieckaja hazeta „Rabočij Minsk“ z 29 žniŭnia siol. padaje: Wajenny Trybunał Bielarusi zasudziŭ na karu śmierci 8 čalawiek trockistaŭ-špijonaŭ, jakija atručwali žaŭnieraŭ i padpalwali wajskowyja składy. Hety-ž самы „R. M.“ padaje tak-ža, što niekalki dzion tamu taksama rastralali niekalki asob za atručwańnie žaŭnieraŭ.

Apošnija wiestki.

× 14.IX pamior prof. T. Masaryk, wialiki wučony, zasłužený dziejač i doŭhaletni prezident Čechaslawacžyny.

× Ciažkoje pałažeńnie ŭ Palestynie. Arabi i słuhać nia choćuć ab prajekcie padzielu Palestyny, bo padziel hety skryŭdziŭ-by arabaŭ: žydy dastali b lepšuju ziamlu i nad moram, a araby pustyni. Zrabić-ža tak, kab usie byli zdawoleny, tak-ža nialohka. Šłowam, biada tam i kanca jej nia widać.

Chto i kolki maje ziamli ŭ Polšcy.

Sialanstwa ŭ Polšcy stanowić najbolšuju časć nasielnictwa. Sialanstwa heta ŭ bolšaści małaziarnie. Ab hetym „Mały Rocznyk Statystyčny“ padaje nastupnaje:

U Polšcy jość 25.589 tysiać hektaraŭ ziamli, abnataj ziemiarnobstwam — heta stanowić 67,5 procentaŭ celaha abšaru dziaŕżawy.

Na plošcy ziemlarobskaj prażywaje 64,7 prac. usich ziemlarobaŭ na ziemlarobskich haspadarkach da 5 hektaraŭ — heta wiaskowaja biednata; na koźnuju asobu ŭ hetych haspadarkach prypadaje pa poŭhektara ziamli.

Haspadarki bolš 100 hekt. zajmajuć 44,8 prac. ziemlarobskaj plošcy ūsiaje Polšcy — heta abšarnickija dwary i faliwarki.

Takim čynam na 6 abšarnikaŭ prypadaje 647 wiaskowaj biednaty; hetyja 6 abšarnikaŭ majuć u try razy bolš ziamli za 647 sialan wiaskowaj biednaty.

Haspadarki ad 5 da 10 hekt. zmiaščajuć 22,5 prac. usich ziemlarobaŭ i zajmajuć 17 prac. usiaje ziemlarobskaje plošcy. Ad 10 da 20 h. — zmiaščajuć 9,5 prac. ziemlarobaŭ i zajmajuć 13,8 prac. plošcy. Ad 20 da 100 h. — 2,7 prac. i zajmajuć 9,5 prac. plošcy.

Z hetaha wyhladaje, što ŭ Polšcy ŭ ziemlarobstwie najbolš wiaskowaj biednaty, a ziamli najbolš u abšarnikaŭ. Šłowam, z adnaho boku wialikaja armija małaziarnielnych sialan, a z druhoha boku — žmienia ludziej uładaje blizu paławinaj ziamli ūsiaje ziemlarobskaje plošcy ŭ dziaŕżawie. Dyk ci-ž nie patrebnaja ziamielnaja reforma?

Sapraŭdy patrebnajal

A. B.

Z PALITYKI

Aryšt staršyni ūradu BSSR. Staršynia ūradu Sawieckaj Bielarusi Waŭko- wič, jaki na heta stanowišča naznačany tolki jakich dwa miesiacy, niadaŭna aryš- tawany. Pryčyny aryštu, jak padajuć sa- wieckija hazety, nacyjanalizm i wystup- leŭni prociŭ maskoŭskaj centralizacyi.

Za nowyja wybary ŭ Polšcy. „Stronnictwo Ludowe” i PPS apošnimi časami kinuli klič damahaŭnia žmieni sučasnaj wybarnaj ordynacyi i nowych wybaraŭ u Sojm i Senat. Za žmieniu wy- barnaj ordynacyi wykazaŭsia i OZN. Sło- wam, užo ūsie palityčnyja paważniejšyja hrupy stajać za žmieniu sučasnaj wybar- naj ordynacyi. Spadziajucca mnohija, što hetaja sprawa budzie razhladacca na na- stupnaj budžetnaj sesii Sojmu i Senatu.

Narodnaje abjednaŭnie i „dema- kratyčny front.” Apošnimi časami dema- kratyčnyja elementy wyjaŭlajuć dawoli wy- razna imknieŭnie da abjednaŭnia ŭ h. z. „demakratyčnym froncie.” Na čale heta- ha „frontu” stanowicca „Str. Lud.” z PPS; na hetuju platformu stanowiacca nawat lewyja lehijonisty — pilsudčyki, jakija nia hodziacca na abjednaŭnie, da jakoha kliča OZN. Arhanizacyja OZN (Obóz Zjednoczenia Narodowego,) nia zmohšy abjadnać usiaje „prawicy” (en- decyja z OZN abjednywacca nia cho- čy) dy nie abniaŭšy „lewych” pilsud- čykaŭ, šukaie ciapier sabie prychnikaŭ u sialanskich kruhoch i rabotnickich hrupach daŭniejšaha BB.

U OZN hetymi dniami ūstupili: prem- jer hien, Sławoj-Skladkoŭski i niekatoryja ministry.

Nacyjanalny nastroj ŭ Sawietach Nieŭspadzieŭki Sawieckaja presa za ha- manila ab uzroście nacyjanalizmu ŭ sa- wieckich sajuznych respublikach — Biela- rusi, Ukrainie, Hruzii i inšych. „Izwiesti- ja” padaje, što ŭ Bielarusi, Ukrainie, Hruzii, Ažerbejdžanie i Uzbekistanie ūply- wy nacyjanalistaŭ wielmi wialikija. Hety- ja ūplywy achaplajuć wysokija stanowi- šczy ū administracyi i promyšle i ūsiala- kimi sposabami šyrać damahaŭnia — pašy- ryc aŭtanomiju respublik i asłabić ich suwiaz z Maskwoju. „Prawda” ūsim, chto ū sajuznych respublikach adsoŭwaje z pieršaha miejsca rasiejskuju mowu, hrazić surowymi karami.

Japonska-kitajskaja wajna. Zusim nia tak lohka dajecca japoncam zaŭla- dać kitajskimi ziemlami, jak jany spa- dziawalisia. Japonskaja zaborčać abjad- nala ūsiech kitajcaŭ i jany wystupili su- proć Japonii ūsie razam. Pry hetym sa- juz Kitaju z SSSR uzmocniŭ adpor pal- ityčnych namieraŭ Japonii na ūsiej lini. Ciapier tam adbywajucca bai z wialikimi stratami tak-ža i dla Japonii.

Hišpanskaja wajna i mižziemna- morskaja sprawa. Chatnaja wajna ū Hišpanii rasšyrajacca na Mižziemnym mory ū wialiki kanflikt miž najbojšych eŭrapejskich dziaŭžaŭ.

U minulym tydni padwodnyja łodki niawiedamaha pachodžaŭnia pačali na-

— **Usiudy wiadomaja kniha.** Isnuju- čaje ad 1804 h. Biblijnaje T-wa raspaŭ- siudziła užo 476 milionaŭ ekzemplaraŭ knižak św. Piśma-Biblii. Biblija pieralo- žana i wydrukawana na 705 jazykoch. A bielarusy Biblii ū rodnaj mowie druka- kawanaj jašče nia majuć. Ale užo daŭ- no starajucca mieć.

— **60-hadzinnae kazaŭnie.** Adzin amerykanski pastar zaŭważyŭšy, što ja- ho parafijanie što-raz mienš prychodziać u kirchu na nabaženstwa, postanawiŭ za- cikawić swaich wiernych wialikim kazaŭ- niem i adnaje niadzieli zajawiŭ, što ras- pačataje kazaŭnie budzie hawaryć praz 3 dni. I sapraŭdy, hawaryŭ kazaŭnie praz 60 hadzin, a ludzi z cikawaści što-raz u bołšym liku prychodzili słuhać hetaha wialikaha kazaŭnia. Takim čynam pastar zmusiŭ da zacikaŭleŭnia relihijnaj spra- waj swaich parafijan.

— **Narodnyja mienšaści ū Polšcy.** Pawodle apošniaha pierapisu nasielnictwa, jaki adbyŭsia 9.XII.1931 h. u Polšcy biaz wojska naličwajacca 31.915.800 nasialeŭ- nia. Z hetaha — 21.993.400 (68,9 proc.) padalosia za palakoŭ, a rešta — 9.922.400 (31,1 proc.) padalosia za inšych: heta na- rodnyja mienšaści.

Najbołš siarod narodnych mienša- ciaŭ — Ukraincaŭ; za Ukraincami jduć Bielarusy; za Bielarusami Litoŭcy, Niem- cy, što żywuć na akrainach dziaŭžaŭnaj terytoryi i ličacca, jak mienšaści teryto- rijnajnyja. Paśla — żydy, jakich pierapiš naličwaje 2.732.600, katoryja żywuć pie- rawažna ū haradoch i miastečkach pa ūsiej terytoryi. Jość i inšyja narodnyja mienšaści ū Polšcy — čechi, Tatory, Ka- raŭmy, Rasiejcy i inšyja, ale hetych ma- ly lik. Ahułam, u Polšcy blizu traciŭna na- sielnictwa narodnych mienšaściaŭ.

— **Sioletni ūradžaj.** Specyjalnyja sta- tystyki padajuć, što sioletni ūradžaj ahu- lam na ūsim świecie byŭ bołšy za leta- ŭni, ale mienšy za zaletaŭni.

U Polšcy ūradžaj sioletni mienšy za letaŭni; tolki ū Wilenskim i Pamorskim

padać na Mižziemnym mory na sawiec- kija i anhielskija karabli. Užo niekalki karabłoŭ zatapili. Sawiety za heta wina- waciać Italiju. Anhlija z Francyjaj sklika- li ū hetaj sprawie specyjalnuju konferen- cyju prymorskich dziaŭžaŭ. Zaprašanyja na hetuju konferencyju Italija z Niamieč- čynaj nie pajechali. Na kanferencyi pa- stanawili barocca z razbojem na mory z usiej rašućaścij.

wajawodztwach sioletni ūradžaj bołšy za letaŭni.

— **Anhlija.** Matka słaŭnaha anhielska- ha Kardynała Vaughan'a mieła intencyju pašwiacić swaich dziaćcej na Božuju słu- bu. Dziela hetaha praz 30 hadoŭ mali- łasia pierad Naśw. Sakramantam. I da- čakala takoha wyniku, što piać jejnich dačok ūstupiła ū kłaštar, a z waśmi sy- noŭ šeść bylo ksiandzami — adzin z ich byŭ kardynałam.

Wilenskaja chronika.

— **Na ūparadkawaŭnie Zamkowaj** hary patreba 20,000 zał. Pakuŭšto hetaj sumy nia ma i rabota na hary spyniena.

— **Katedra weterynaryi.** Hazety pa- dajuć, što robiacca zachady, kab pry U.S.B. adkryć katedru weterynaryi i špi- tal dla żywioly.

— **Niama miascoŭ.** U roznyja školy ū Wilni mnohija kandydаты nia byli pry- niatyja dziela niastačy miascoŭ.

— **Bielarusy i litoŭcaŭ nie zaŭwa- żyli.** Letam adbywalisia rekolekcyi i kur- sy dla arhanistych. Było ich try seryi. Siarod arhanistych byli bielarusy i litoŭ- cy. Na kursach zaachwoŭwali ūsiech arha- nistych da polskaj hramadzkiej pracy i ūsiech nawat nazywali palakami.

Paštowaja skrynka.

I. K. Praŭdu wy kažacie; dumajem i my ab hetym.

Z. U. Atrymali, pasyłam.

B. B. Na abiacanaje čakajem i da- čakacca nia možam.

A. F. Usio robim, što možam; heta bačać usie.

Z. J. Da hetaha i my imkniomsia

W. K. Usim Lawon Wietrahon duža padabajacca; budziem jaho prasić, kab jon bołš pišaŭ.

A. S. Na hetkija rečy ū nas ciasna, chočam pašyrycca.

P. S. My tak-ža wiadajem, što adnej bačyny dla dziaćcej zamala; dumajem dla dziaćcej wydawać asobny miesiačnik, jak dadatak da „Chr. D.”

I. S. Atrymali, ale nie skarystajem. Na „Chr. D.” prysłali:

N. T.—0,50, Ł. G.—1,20, Ks. K. B.—6,00, U. K.—0,50, A. A.—3,00, S. A.—4,00, W. H.—1,20, K. A.—0,60, N. P.—3,50, L. P.—2,70, N. I.—1,20, K. L.—1,00.

„Chr. Dumka” wychodzić: 5 i 20 kožnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 2 zł. 40 hr., na paŭhoda — 1 zł. 20 hr., na try miesiacy — 60 hr. Cana asobnaha numeru — 10 hrašoŭ. Adras Redakcyi i Administracyi: Wilnia (Wilno), Zawalnaja wul. № 1—2.

Redakcyjnaja Kalehija: Ks. Dr. I. Rešeć, Wincuk Adwažny, Ks. Ad. Stankiewič, W. Jermalkowič. Adkazny redaktar KS. AD. STANKIEWIČ. X časapis wychodzić z dazwołu duchoŭnaj ułady. X Wydawiec „BIELPRES”.

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawalnaja wul. № 1.